

program of discipline tourism and outdoor games with the methods of teaching, which are divided into meaningful units, each with a separate theme which includes classroom and independent work. Assessing the success of a student during the development of the module was carried out on the basis of the current and final control. The authors proposed that the Scoring was conducted within the prescribed term, provided the work plan of discipline. With this module installed forms of knowledge and control of their number (the student's educational activities in the classroom learning the practice test standards of independent work).

Key words: assessment, teaching control, tourism and outdoor games, credit-modular system.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Бабич В. І.

УДК 376

В. М. Мазін

**ПОДВІЙНЕ ДИПЛОМУВАННЯ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У КОНТЕКСТІ
БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ**

Стійкий запит з боку суспільства на фахівців фізичної культури і спорту обумовлює спрямування державою зусиль на організацію їхньої фахової підготовки.

Утім, вітчизняна система підготовки цих спеціалістів перестає відповідати викликам часу. Однією з головних причин цього виступає суперечність між вимогами ринку праці, який потребує креативних, ерудованих, мобільних, мотивованих спеціалістів та невідповідністю змісту підготовки студентів специфіці, різноплановості та інноваційному характеру сучасної професійної діяльності у фізкультурно-спортивної галузі.

Подоланню цієї суперечності має сприяти оновлення теоретичних (концепцій, моделей) і методичних (навчальних планів, робочих програм, засобів моніторингу якості навчання, а також методів формування і розвитку професійних якостей) засад професійної підготовки тренерів, вчителів фізичного виховання, а також інструкторів оздоровчих занять.

У світлі імперативів Болонського процесу оновлення професійної підготовки зазначеної категорії фахівців має відбуватися у рамках формування і гармонізації єдиного освітнього простору між країнами Східного Партнерства та ЄС, що передбачає впровадження

міжнародних програм студентського обміну між українськими та західними університетами.

Перспективним напрямком удосконалення професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту є організація їхнього сумісного навчання вишами України та Європи за програмами подвійного дипломування (ППД).

Завдання розвитку міжвузівських програм, метою яких є отримання подвійних або спільних ступенів обговорювалися в 2001 році на зустрічі європейських міністрів освіти в Празі [10]. З того часу до сьогодні ППД між європейськими університетами. Фактично, вони визнаються в якості одного з головних інструментів створення загальноєвропейського простору вищої освіти у рамках Болонського процесу [1].

Впровадження програм подвійних або спільних ступенів у навчальний процес закладів освіти, по суті, є практичним втіленням основних ідей Болонського процесу (порівняння ступенів і програм, багаторівнева система навчання, академічна мобільність, якість, визнання дипломів, конкурентоспроможність). Означене зробило подвійне дипломування одним з пріоритетів європейської освітньої політики, в останні роки [5; 10].

Хоча на сьогодні успішні приклади подвійного дипломування у підготовці фахівців різних спеціальностей вже існують, аналіз публікацій за визначеною тематикою (Є. Гордійчук, Л. Грицюк, М. Дебич, І. Золотарьова, В. Лісовий, В. Лозовий, О. Любіцева, В. Мороз, О. Романовський, І. Тревого, Т. Фініков, Г. Шубартовський) свідчить про те, що на сьогодні не розроблено цілісної концепції підготовки фахівців фізичної культури і спорту за програмами подвійного дипломування, а також науково не підтверджено ефективність таких програм.

Останнє обумовлює актуальність розроблення програм подвійного дипломування фахівців фізичної культури і спорту.

Мета дослідження – визначити оптимальні характеристики програми подвійного дипломування фахівців фізичної культури і спорту на рівні бакалаврату. *Завдання дослідження* – проаналізувати наявні моделі подвійного дипломування різних категорій фахівців, виявити перешкоди на шляху впровадження ППД в підготовку фахівців фізичної культури і спорту, визначити основні атрибути перспективної моделі ППД, що дозволяла б подолати ці перешкоди. *Методи* – аналіз наукових джерел та методичного досвіду вишів України та Європи.

Аналіз джерел з проблематики впровадження ППД виявив різноманіття форм та моделей подвійного дипломування. У результаті проведеної роботи також стало очевидним те, що різні автори розуміють зміст подвійного дипломування дещо по-різному. Для подолання означеної невизначеності, уточнимо дефініцію ППД.

У слід за Є. Гордійчуком, під програмами подвійного дипломування будемо розуміти освітні програми, засновані на порівнянності і синхронізації змісту навчання університетів-партнерів, які характеризуються прийняттям сторонами загальних зобов'язань з таких питань, як визначення цілей і завдань освіти, підготовка навчального плану, організація навчального процесу, для отримуваної кваліфікації [1].

Невід'ємними атрибутами ППД можуть розглядатися такі характеристики:

- навчальний план повинен бути розроблений і затверджений двома або більше інститутами-партнерами;
- студенти з одного університету вивчають частину програми в університеті-партнері;
- перебування студентів в університетах-учасниках міжвузівських програм має зрівнювальну тривалість;
- періоди навчання і результати іспитів у партнерському закладі вищої освіти (ЗВО) повинні цілком визнаватися і автоматично зараховуватися на основі діючих в університетах-партнерах домовленостей, загальних принципів і стандартів забезпечення якості освіти;
- викладачі ЗВО, які беруть участь в спільній програмі, повинні викладати і у ЗВО-партнерах, спільно розробляти навчальний план і входити до складу загальних прийомних або атестаційних комісій;
- по закінченні навчання студентам присвоюються ступені кожного ЗВО-партнера, або ж один спільний ступінь, про який існує домовленість між ЗВО-партнерами [7].

Ключовими критеріями програм подвійних дипломів є те, що вони базуються на спільній розробці та здійсненні інтегрованих навчальних планів. При цьому елемент міжнародної мобільності є вбудованим і обов'язковим для вищої професійної освіти, яка завершувалася одержанням спільного ступеня [1].

Як відмічають В. Мороз та О. Романовський, національне законодавство, що регламентує діяльність закладів вищої освіти не містить конкретних норм щодо регулювання порядку реалізації вищими програми подвійного дипломування. Означене, з одного боку, унеможливорює створення універсального алгоритму для складення навчальних програм, переліку освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, а з іншого – дозволяє закладам вищої освіти розробляти та реалізовувати дійсно унікальний освітній продукт, конкурентоспроможність якого залежить лише від професіоналізму та вмотивованості професорсько-викладацького складу вітчизняного вишу і від репутації виша-партнера та його досвіду в реалізації подібних проектів [6].

Аналіз наявних джерел дозволив визначити, що моделі подвійного дипломування різняться за формою педагогічної взаємодії: очна,

дистанційна, змішана. Також моделі різняться за кінцевим результатом – освітнім ступенем студента, який він здобуває у результаті навчання [3].

Зокрема, практикуються основні моделі подвійного дипломування:

- програма подвійних ступенів, коли кожний ЗВО-партнер присвоює свій власний ступінь студентові, який виконав усі визначені взаємними домовленостями вимоги.

- спільний ступінь, навпаки, становить єдиний документ, що затверджується всіма ЗВО-учасниками консорціуму. Іноді модель подвійних ступенів включають до категорії спільного ступеня, що викликає нерозуміння не тільки у студентства, а й серед академічної громадськості та освітніх установ і влади.

- комбінація двох перших з більшим чи меншим ухилом у бік однієї з них [3].

Утім, на шляху реалізації ППД лежить низка перешкод методичного та організаційного характеру.

Серед таких перешкод В. Мороз та О. Романовський називають відсутність нормативної бази щодо механізмів реалізації відповідних напрямів освітньої діяльності (кожен заклад вищої освіти у межах двосторонніх домовленостей з закладом-партнером розбудовує власну модель програми подвійного дипломування, що, з одного боку, дозволяє опрацювати ексклюзивну пропозицію на ринку освітніх послуг, а з іншого – потребує від адміністрації ЗВО неабияких зусиль, знань та досвіду щодо реалізації відповідних проектів) [6].

Авторами відмічається також складність процедури гармонізації змісту освітніх програм та механізму узгодження форм, методів та освітніх технологій, які використовуються у вишах-партнерах (зміст навчальних планів опрацьовується відповідно до вимог Державного стандарту підготовки фахівців зі спеціальності на весь період реалізації відповідної освітньо-професійної програми, а отже, його корегування обумовлює у тому числі і перегляд усєї структурно-логічної схеми викладання навчальних дисциплін, зі зміною (уточненням) навчальних планів та програм тих навчальних дисциплін, які є опосередкованими до основного змісту програми подвійного диплома) [6].

Серед перешкод називається також низький рівень володіння іноземними мовами професорсько-викладацьким складом, а також студентами вітчизняних закладів вищої освіти.

Окрім сказаного, серед перешкод на шляху широкого впровадження ППД вченими називаються:

- несумісність термінів навчального року,
- неузгодженість навчальних планів,
- низька платоспроможність потенційних об'єктів навчального процесу [2; 3; 8; 9].

Разом з тим, впровадження ППД має декілька переваг над традиційним навчальним процесом:

- по-перше, у студентів з'являються додаткові перспективні можливості для працевлаштування за обраною спеціальністю у країнах Європи, без необхідності здійснення додаткових процедур підтвердження вітчизняного диплома;

- по-друге, навчання за програмою подвійного дипломування дає змогу сплачувати за навчання у європейському університеті майже в третину менше;

- по-третє, під час навчання студенти мають змогу отримати додаткові міжнародні сертифікати з різновидів діяльності в рамках обраної професії (наприклад, сертифікат інструктора з плавання для немовлят, інструктор з дайвінгу PADI Open Water Diver та ін.);

- по-четверте, українські студенти потрапляють у середовище, яке сприятиме комфортному засвоєнню європейської культури та іноземних мов;

- по-п'яте, підготовка вітчизняних студентів за програмами подвійного дипломування значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці за рахунок набуття ними передового досвіду.

Зважаючи на сказане, очікуємо, що сумісна робота з європейськими закладами вищої освіти у контексті розроблення ППД сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Зокрема, вважаємо, що перспективним є розроблення концепції підготовки студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за програмою подвійного дипломування у закладах вищої освіти України та Польщі.

Розроблення концепції передбачає два етапи.

На першому етапі планується:

- аналіз вітчизняного і польського досвіду підготовки за програмами подвійного дипломування майбутніх тренерів, вчителів фізичного виховання, а також фахівців оздоровчого тренування;

- обмін ідеями між молодими науковцями України та Польщі;

- формулювання концепції підготовки студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за програмою подвійного дипломування у ЗВО України та Польщі;

- створення універсальної моделі подвійного дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» у ЗВО України та Польщі;

- узгодження навчальних планів, навчальних робочих програм, засобів контролю якості навчання студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» для сумісної підготовки фахівців;

- розроблення програми подвійного дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;

- розроблення на основі платформи «Moodle» системи підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів, спеціальності 017 «Фізична культура і спорт».

На другому етапі планується:

- впровадження системи підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів, спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;
- впровадження програми подвійного україно-польського дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;
- експериментальна перевірка ефективності програми подвійного україно-польського дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;
- аналіз наукових і практичних результатів проекту.

Очікуємо, що у процесі роботи уперше буде сформульована концепція та модель подвійного дипломування фахівців фізичної культури і спорту у вишах України та Польщі; науково перевірено ефективність впровадження програми подвійного україно-польського дипломування.

Подальшого розвитку набуватимуть ідеї і принципи Болонської угоди (зокрема, щодо впровадження кредитно-модульної системи, підвищення академічної мобільності студентів і викладачів, підвищення значення самостійної роботи студентів); положення компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців спеціальності 017 «Фізична культура і спорт».

Практичний ефект від реалізації проекту полягатиме у наступному:

- впровадженні в освітній процес програми подвійного україно-польського дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;
- впровадженні системи підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів, спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», які навчаються за програмою подвійного дипломування;
- оновленні навчально-методичного забезпечення (навчальних планів, робочих програм з дисциплін, засобів контролю якості навчання тощо) професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Підсумками проведеної роботи є такі висновки.

1. На ринку освітніх послуг розповсюджено очну, дистанційну та очно-дистанційну форми подвійного дипломування, при цьому сьогодні розповсюдження набули три моделі ППД:

- програма подвійних ступенів, коли кожний виш-партнер присвоює свій власний ступінь студентові, який виконав усі визначені взаємними домовленостями вимоги;
- спільний ступінь, навпаки, становить єдиний документ, що затверджується всіма вишами-учасниками консорціуму;

- комбінація двох перших моделей.

2. Перешкодами на шляху впровадження ППД для фахівців спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» є: несумісність термінів навчального року; неузгодженість навчальних планів; недосконале знання мови українськими студентами та викладачами; відсутність нормативно-правової бази щодо механізмів реалізації відповідних напрямів освітньої діяльності; складність процедури гармонізації змісту освітніх програм; відсутність стійкого попиту на ринку освітніх послуг на програми подвійного диплома.

3. На сьогодні не розроблено цілісної концепції підготовки фахівців фізичної культури і спорту за програмами подвійного дипломування, а також науково не підтверджено ефективність таких програм.

4. Подолати означені перешкоди дозволяє впровадження програми подвійного дипломування, яка дозволяє органічно поєднувати у своїх межах форми очного та дистанційного навчання. Загальний механізм організації навчання за програмою подвійного диплома може мати такий вигляд.

По закінченні першого курсу українського вишу, студенти подають документи до польського вишу. При цьому польською стороною зараховуються дисципліни, присутні у навчальному плані українського вишу.

Навчання проводиться польською, російською і українською мовами на дистанційній основі, з виїздом майбутніх фахівців кожного року до Польщі на семестрове навчання. Студенти, які беруть участь у програмі щорічно здають академічну різницю між навчальними планами вітчизняного та польського вишів, витрачаючи на це один-два літні місяці. У разі успішного навчання вони отримують український та польський дипломи в один рік.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшій розробленні концепції підготовки фахівців фізичної культури і спорту за програмою подвійного дипломування у вишах України та Польщі, налагодженні співробітництва між науковцями обох країн з цього приводу.

Список використаної літератури

1. Гордійчук Є. С. Особливості отримання подвійних дипломів [Електронний ресурс] / Є. С. Гордійчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. – 2013. – Вип. 192(1). – С. 116-120. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2013_192\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2013_192(1)_20). **2. Золотарьова І.** Імплементация європейських підходів до університетських магістерських програм у системі вищої освіти України / І. Золотарьова, Ж. Шоша // Вища шк. – 2010. – № 10. – С. 42-48. **3. Лісовий В. М.**

Проблеми організації навчання у рамках програми отримання подвійного диплома [Електронний ресурс] / В. М. Лісовий, В. А. Капустник, І. В. Завгородній, Н. В. Семенова // Медична освіта. – 2014. – № 2. – С. 42–43. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_2_12. **4. Любіцева О. О.** Інновації в туристичній освіті / О. О. Любіцева, О. О. Мотузенко // Географія та туризм. – 2013. – Вип. 24. – С. 3–6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2013_24_3. **5. Міжнародні** програми навчання за кордоном. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ksada.org/html/int3u.html>. **6. Мороз В. М.** Програми подвійного диплома: моделі та перешкоди в їх реалізації у межах національної системи вищої освіти / О. Г. Романовський, В. М. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 3, 2014. – С. 3–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2014_3_3. **7. Общая** справка о системе образования в Польше [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.educationsystems.info/item466.html>. **8. Тревого І.** Міжнародна співпраця в навчанні магістрів-геодезистів за програмами подвійних дипломів [Електронний ресурс] / І. Тревого, К. Третьак, В. Задорожний // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. – 2016. – Вип. 1. – С. 35. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sdgn_2016_1_9. **9. Фініков Т. В.** Випускники українсько-нідерландської програми «Подвійний диплом»: професійні кар'єри та соціальна адаптація [Текст] : дослідницький проект: аналіт. звіт / Т. В. Фініков [и др.]; Міжнародний фонд досліджень освітньої політики. – К. : Таксон, 2005. – 170 с. **10. Формирование** европейского пространства высшего образования. Коммюнике Конференции министров высшего образования. Берлин, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/corporate/docs/B/10-989-bridge-report>).

Мазін В. М. Подвійне дипломування фахівців фізичної культури і спорту у контексті Болонського процесу

В статті обґрунтовано актуальність подвійного дипломування фахівців фізичної культури і спорту. Визначено найбільш розповсюджені моделі подвійного дипломування. На основі аналізу джерел виявлено позитивні сторони подвійного дипломування, а також перешкоди, що стоять на шляху впровадження відповідних програм. Висвітлено плани створення програми подвійного дипломування студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Обґрунтовано доцільність розроблення концепції подвійного дипломування фахівців фізичної культури і спорту.

Навчання проводиться польською, російською і українською мовами на дистанційній основі, з виїздом майбутніх фахівців кожного року до Польщі на семестрове навчання.

Ключові слова: програма, подвійне дипломування, фахівці фізичної культури і спорту.

Мазин В. М. Двойное дипломирование специалистов физической культуры и спорта в контексте Болонского процесса

В статье обоснована актуальность двойного дипломирования специалистов физической культуры и спорта. Определены наиболее распространенные модели двойного дипломирования. На основе анализа источников выявлены положительные стороны двойного дипломирования, а также препятствия, стоящие на пути внедрения соответствующих программ. Освещены планы создания программы двойного дипломирования студентов специальности 017 «Физическая культура и спорт». Обоснована целесообразность разработки концепции двойного дипломирования специалистов физической культуры и спорта.

Обучение проводится на польском, русском и украинском языках на дистанционной основе, с выездом будущих специалистов ежегодно в Польшу на семестровое обучения.

Ключевые слова: программа, двойное дипломирование, специалисты физической культуры и спорта.

Mazin V. Double Certification of Specialists in Physical Culture and Sports in the Context of the Bologna Process

The article substantiates the urgency of double certification of specialists in physical culture and sports. The most common models of double certification are defined. Based on the analysis of the sources, the positive aspects of double diplomacy, as well as the obstacles to the implementation of relevant programs.

The plans for the creation of a program for double-graduating students of the specialty 017 «Physical Culture and Sport» are covered. The expediency of development of the concept of double certification of specialists in physical culture and sports is substantiated.

According to the first course of the Ukrainian language, students should file documents to the Polish one. With the help of the Polish side, we learn the disciplinary, present at the naval plane of the Ukrainian Vichy.

Training is conducted in Polish, Russian and Ukrainian languages on a distance basis, with the departure of future specialists annually to Poland for semester training.

Studenti, yaki take the fate of the program to build the academychnuyu riznitsu mizh navchalnimi plans vitschiznyanogo ta polskogo vishiv, vitrachayuchi na tse-two liitni misyats. At different times, the Navians can take off Ukrainian and Polish diplomas in one district.

Key words: program, double diploma, specialists in physical culture and sports.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.